

Themareeks 21-22: Trajecten in het hoger onderwijs

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

BIJEENKOMST 6

WOENSDAG 22 JUNI 2022

10.00 – 11.30 uur (online)

TRAJECT

HAVO → VWO-JAAR → BREDE PROPEDEUSE HBO-WO (HAVISTEN)

en dan voorzetten met een tweejarig programma voor de...

hbo-bachelor

of

wo-bachelor

6 juni 2022

1 Inleiding

Op woensdag 22 juni a.s. vindt de zesde en laatste bijeenkomst binnen deze ThemaReeks plaats – online, om het simpel te houden. In deze tweede nieuwsbrief hiervoor geven we nog kort een aantal zaken mee, voor degenen die interesse hebben in het meedenken over een bijzonder innovatief traject. Niet echt nieuw, tenminste voor degenen die flink wat jaren meedraaien in het onderwijs, want heel lang geleden bestonden er ook al schakeljaren, brede propedeuses en trajecten die te zijn waren als een mogelijkheid om snel een bepaald doel te bereiken.

2 Aanmelding

Deze bijeenkomst op 22 juni is gratis bij te wonen. U kunt zich aanmelden door een mailtje te sturen naar info@leido.nl met vermelding van uw naam en organisatie. Uw eventuele vragen die u nu wellicht al heeft, kunt u daarin opnemen.

Een samenvatting van het traject...

Het traject is een specifiek antwoord op routes die nu door een havist moeten worden gekozen om aan een wo-bacheloropleiding te kunnen beginnen. Deze leerling heeft reeds een profiel gekozen, met een aantal vakken binnen het examenpakket, en daarop kan een vervolgstudie worden gebaseerd. De route via het vwo betekent eveneens het doorgaan met hetzelfde soort profiel, alleen op een hoger niveau, vooral voor de kernvakken. De route via de hbo-bachelorpropedeuse wordt eveneens gekenmerkt door een verdieping in een bepaalde richting en binnen een onderwijssector, zodanig dat de universiteit er vertrouwen in heeft dat de betreffende persoon een goede kans van slagen heeft bij een wo-opleiding die daarmee verwant is.

De schakels van het traject dat hier aan de orde is, vormen samen een variant hierop, een soort tussenweg die doelgericht werkzaam kan zijn. Na het havo is er een vwo-schakeljaar, specifiek gericht op doorstroom naar een brede hoger onderwijs-propedeuse. Daarmee kan een havist zich formeel kwalificeren voor het wetenschappelijk onderwijs, net als een vwo'er. Het is voor die havisten geen simpele weg, alleen geschikt voor de zeer gemotiveerden. De doorgang naar de hbo-bachelor staat (uiteraard) ook nog gewoon open, maar in beide gevallen levert het propedeusediploma het recht van het doen van een tweejarige voortzetting op, in het wo en ook het hbo.

Het is uiteraard zo dat er hiermee behoorlijk dient te worden gesleuteld aan de wet- en regelgeving. Maar samen met de andere trajecten die in deze ThemaReeks aan de orde zijn geweest, ligt er al behoorlijk veel munitie op tafel. Aan de slag, is vervolgens een mooi devies.

3 Traject en nog wat extra zaken die we gaan meenemen

In de annex hebben we de belangrijkste beschrijvingen van de schakels van het traject, uit de eerste nieuwsbrief nogmaals opgenomen. Hier nog aan paar zaken die in voorkomend geval kunnen worden aangekaart tijdens de bijeenkomst.

- Er zijn mensen die stellen dat havo-leerlingen die zakken voor het examen, en dat doen 'op het nippertje', ook kunnen opgaan voor het examen via het vavo, dus het volwassenenonderwijs. Dan kunnen ze er ook nog andere zaken bij gaan doen. Daarmee wordt voorkomen dat de havist het gehele examenjaar moet overdoen, formeel, en mogelijk in een 'verveelde' situatie terecht gaat komen.
 - Het voorstel van de VO-raad om dit soort havisten ook maar alvast aan het hbo te laten beginnen (wat al kan als ze wel het diploma hebben verworven maar niet aan alle nadere vooropleidingseisen voldoen, dus deficiënt zijn) werd al snel van tafel geveegd. Het diploma is en blijft dus een keiharde eis.
 - Maar misschien kan de havist wel gewoon de vijfde klas overdoen en ook voor de vakken die al ruim voldoende zijn gescoord, extra zaken doen. Dat kan het doen van meer vakken zijn, dus examen afleggen in een bredere context), maar ook het meedoen aan hbo-vakken ('mee-lopen') bij een hogeschool.
 - En dan kan ook worden bezien of er vwo-vakken zijn te volgen. Of daarin dan examen valt te doen, moet worden uitgezocht. Maar als dat lukt zou hiermee ook een variant op het in deze bijeenkomst besproken traject kunnen ontstaan.
 - Dit alles past wel bij de gedachten die recent zijn geuit nl. het zo goed mogelijk flexibiliseren van de leerwegen en overgangen.
 - Ook kunnen havisten die buiten hun schuld vertraging oplopen, en dus een jaar extra over het havo moeten doen, hiermee worden geholpen.
-

ANNEX

Het is, net als de vorige twee trajecten, een leerlijn die nog niet bestaat binnen ons onderwijsstelsel. Maar het betreft wel schakels die al langere tijd bij veel mensen op het netvlies gebrand staan, soms als meer dan twintig jaren, voordat het BaMa-systeem werd ingevoerd en er net als nu sprake was van een binair systeem, zowel voor havo/vwo als voor hbo/wo.

In de loop der tijd is nog wel een aantal keren geopperd om de lengtes van het havo en vwo gelijk te trekken, met zes jaar voor beide opleidingen, zoals dat in Vlaanderen het geval is met alleen maar het zesjarige Algemeen Secundair Onderwijs dat toegang biedt tot het hbo zowel als het wo. Het is ons land allemaal stukgelopen op belangen, geld en status. Zo zou bijvoorbeeld de hbo-bachelor drie jaren moeten worden, met in ruil daarvoor het verruimen van het aanbod aan masteropleidingen. Of de Ad er dan overigens zou zijn gekomen, is sterk de vraag, met z'n duur van twee jaren. Ook moet het extra havo-jaar wel ergens uit worden betaald, met alle bijbehorende aanpassingen. Daar heeft geen enkele minister zich aan willen branden.

Het traject dat we hier onder de loep nemen is een tussenvorm. Het gaat om een specifieke insteek, naast de huidige routes die havisten kunnen volgen als ze naar een hogeschool of een universiteit willen gaan. Dit traject levert een aanpak op die interessant is voor een speciale groep havisten die een snellere route prefereren en ook aantoonbaar succesvol kunnen doorlopen.

Schakels nagelopen en toegelicht

We knippen het traject op in een aantal schakels en kijken wat de bijdrage van elke schakel is aan dit geheel. Zoals hierboven aangegeven, is het een leerlijn die nog niet bestaat en dat vraagt van de deelnemers aan de bijeenkomst een vorm van 'buiten de doos denkend bezig zijn' (wat Vlamingen een 'idee-doos-moment' noemen). Een uitdaging, zonder meer.

a Havo

Het betreft havisten die het doel hebben om terecht te komen in een propedeuse van het hoger onderwijs, goed wetende welke opleiding aansluit op hun interesses, capaciteiten, mogelijkheden en de motivatie die daarvoor nodig is. Dat betekent dat ze niet (direct) kiezen voor een hbo-opleiding die ook daarbij past, maar voor een vwo-schakeljaar waarmee vooral de toegang tot het wetenschappelijk onderwijs een formele en realistische optie wordt.

Het opteren voor de vwo-schakel, zoals hierna toegelicht, is zeker niet bestemd en geschikt voor alle havisten. Dat wil zeggen dat er een bepaalde selectie dient plaats te vinden, om te voorkomen dat er allerlei 'opstoppingen' optreden en deze leerweg een oneigenlijk alternatief voor de andere routes gaat vormen. Een extra selectiemoment vindt daarom ook plaats aan het eind van die vwo-schakel.

Er zal nader moeten worden gezien hoe deze schakels onderdeel gaan uitmaken van een dergelijk selectieproces. Het is van belang om vast te stellen welke criteria hierbij nodig zijn, om zo objectief mogelijk bezig te kunnen zijn, samen met de ontvangende hogescholen en universiteiten.

b Vwo-schakeljaar

Dit betreft de kern van het traject. Het is derhalve van belang om duidelijk aan te geven waarom deze schakel wordt voorgesteld, kijkend naar het doel en de uitwerking ervan voor de brede hogeronderwijs-propedeuse die daarna volgt.

Er zijn havisten die nadrukkelijke de potentie hebben om aan de slag te kunnen in een studie bij een universiteit, dus door het gaan doen van een wo-bachelor. Maar een hbo-bachelor blijft daarbij ook nog steeds gewoon in beeld, als die na het vwo-schakeljaar een prima voortzetting blijkt te zijn, gezien de omstandigheden en studieresultaten.

De keuze voor het hbo of wo is mede op die manier op een specifieke wijze uit te stellen, zeker als een havist heel goed weet in welke sector en in welke richting een opleiding het beste valt te doen – en alwaar de kans op studiesucces zeer groot is.

Anders gezegd, deze havist start na het behalen van het diploma eigenlijk al met een opleiding in het hoger onderwijs, met het vwo-schakeljaar als een soort voorbereidend jaar om de brug te slaan tussen het havo en een brede propedeuse binnen het hoger onderwijs.

De inhoud van het vwo-programma is erop gericht de havist voor te bereiden op het hoger onderwijs, waarbij zoals gemeld het kunnen gaan volgen van een wo-bachelor voorop staat, in een bepaalde sector of een duidelijk daarbij afgebakend deel ervan. Dat betekent dat in dit jaar wordt gewerkt met vwo-examenvakken die voor de betreffende wo-(deel)sector van belang zijn en in voorkomende gevallen ook zijn vereist. Dat houdt in dat alle stof die in vwo-5 en vwo-6 normaal gesproken wordt behandeld, daarin is opgenomen, om deel te kunnen nemen aan het eindexamen vwo voor die vakken – mogelijk via het volwassenonderwijs in organisatorische zin.

Het programma wordt aangevuld met vakken en eenheden die de a.s. student voorbereiden op een studie in het hoger onderwijs, met allerlei activiteiten zoals het meelopen op een hogeschool en een universiteit, het doen van projecten ter oriëntatie op het hoger onderwijs, enzovoort.

Deze constructie is overigens niet 'wereldvreemd'. In Engeland is de toelating tot een universiteit vooral gebaseerd op de kernvakken, met daarvoor een zo hoog mogelijk resultaat als vereiste. In Vlaanderen is er aan het eind van het ASO geen landelijk examen, maar kan vanuit het hoger onderwijs worden gezien wat een leerling heeft gedaan en hoe. In Zwitserland mag iemand vanuit het mbo aanvullende trajecten doen, van verschillende lengte en zwaarte, om te worden toegelaten tot een hogeschool en mogelijk ook een universiteit.

c Brede propedeuse hbo-wo

Het betreft hier leerlingen die het havo-diploma hebben bemachtigd en via een bepaalde procedure de kans krijgen om in een jaar voor een aantal vakken het vwo-niveau te bereiken, in combinatie met een stevige voorbereiding op een studie in het hoger onderwijs. Ze moeten in ieder geval in staat worden gedacht succesvol te kunnen instromen in het hbo of wo, en daar goed en doelgericht bezig te zijn.

Om die keuze voor een vervolg in het hbo dan wel het wo goed te kunnen maken, is het voorstel om binnen dit traject hogescholen en universiteiten samen te laten werken door deze brede propedeuse goed in te richten voor deze instromende studenten. Natuurlijk kunnen er nog steeds voormalige havisten zijn die om allerlei redenen na dit specifieke vwo-jaar kiezen voor een inschrijving bij een hbo-bachelor, simpelweg omdat ze daartoe het formele recht hebben en aan de wettelijke vooropleidingseisen voldoen.

Deze brede propedeuse kan zowel bij een hogeschool als een universiteit worden aangeboden, afhankelijk van de mogelijkheden die er zijn, maar dat is een kwestie van goed overleg tussen alle betrokken instellingen, zeker in een regio.

Even over vwo'ers in dit verhaal. Zij kiezen op basis van hun vwo-diploma en het gevolgde examenpakket veelal meteen voor een wo-bachelor. Zij vormen niet de doelgroep voor deze brede propedeuse, tenminste niet in dit traject zoals het nu in beeld wordt gebracht. Wel is het voorstelbaar dat op termijn vwo'ers die zich eerst breder willen oriënteren dan wel denken dat het gaan doen van een hbo-bachelor in drie jaren een interessante leerweg is, een plek gaan krijgen in deze hbo-wo-combinatie als startjaar.

Het ho-jaar is zodanig ingericht dat deze studenten al gaandeweg inzicht krijgen in de eigen mogelijkheden: toch doorgaan voor een hbo-bachelor dan wel het gaan doen van een wo-bacheloropleiding in de betreffende (deel)sector. Het betreft een vrij zwaar programma omdat beide keuzes leiden tot het kunnen gaan doen van een tweejarig programma om de bachelorgraad te behalen – zie daarvoor de volgende deelparagraaf.

Het is een nieuwe gedachte, deze aanpak. Het betekent dat de nieuwe route na het besluit om daarmee te gaan werken (experimenteren...) moet worden ingericht op basis van maatwerk. Dat vraagt om een zekere massa aan studenten, om alles goed te kunnen vormgeven, dat is wel duidelijk. Het betekent vooral dat het hbo en het wo samen moeten bezien op welke wijze het aanbod kan worden ingericht, om daarbij niet te vervallen in een aanpak waarbij iedere instelling alles op eigen houtje gaat doen. De brede propedeuse moet ook niet overal te vinden zijn maar dient qua aanbod voor de diverse sectoren te worden verdeeld over allerlei hogescholen en universiteiten. Die insteek kan ook worden gehanteerd voor de voortzettingen na dat jaar. Kortom, het is een niche, dat is helder, maar wel een interessante.

d En dan het vervolg na de brede propedeuse

Het gevolg van deze aanpak en de gekozen opzet is dat degenen die de brede hbo-wo-propedeuse doorlopen, de mogelijkheid krijgen om daarna in twee jaren de bachelorgraad te behalen, in het hbo dan wel het wo. Het ligt voor de hand dat het daarbij eveneens om maatwerk gaat, met een eigen voortzetting in het tweede leerjaar.

Voor de eerste groep, dus degenen die doorgaan in het hbo op basis van de studie-ervaringen in de brede propedeuse, kan een eerder plan van stal worden gehaald. Daarbij gaat het erom dat de desbetreffende (vwo-)student vier jaren bekostiging met zich meebrengt, drie ervan opsoupeert voor de hbo-bachelor bij nominaal studeren en aldus nog een jaar overhoudt voor een vervolgstudie. Dat jaar is, zo was het idee, in te zetten voor een professionele masteropleiding, leidend tot de graad Master (te behalen aan een hogeschool).

Degenen die na de brede propedeuse verder gaan met de wo-bachelor zitten daarmee reeds in het traject richting een wo-master, zoals nu al is 'ingebakken' in ons systeem voor het hoger onderwijs.

Het betekent dus tevens dat hiermee een versterking van de professionele master kan plaatsvinden, van belang voor de status van hogescholen, zeker in de internationale context.

Kortom, het traject kan een duidelijke verrijking voor het Nederlandse onderwijsstelsel gaan inhouden, om meer flexibiliteit te verkrijgen. Ook wordt handig gebruik gemaakt van het dubbele binaire systeem in het voortgezet en hoger onderwijs, voor havisten die weten welke studie ze kunnen gaan doen.

Voor mbo'ers staat daarnaast nog altijd de weg naar de universiteit open via de hbo-bachelorpropedeuse. Het doen van het havo na het mbo heeft geen meerwaarde, al duiken er steeds meer ROC's op die de keuzevakken gebruiken voor het doen van havo-vakken – en deze soms extra aanbieden. Daarmee wordt de kans op slagen in het hbo vooral groter, maar het doorstromen naar ook zo'n vwo-schakeljaar lijkt nog echt een lange brug te ver... hoewel... zeg nooit nooit.